

**PROBLEMEN ROND DE NAAMGEVING VAN DE AZIATISCHE KORF-
MOSSEL, DE FIJNGERIBDE KORFMOSSEL EN DE TOEGEKNEPEN
KORFMOSSEL OPWEL DE CORBICULA'S IN NEDERLAND**

door

R.G. Moolenbeek

Met belangstelling heb ik de afgelopen jaren de explosieve toename van een of twee soorten van het geslacht *Corbicula* gevolgd in Nederland. Uit de diverse artikelen die er tot nu toe verschenen zijn (zie Gittenberger & Van Peursen, 1992), blijkt enige verwarring omtrent welke naam bij welke soort hoort. Mede verantwoordelijk voor deze nomenclatorische "chaos" is de oorspronkelijke naamgeving van drie schelpen door de Deense onderzoeker F.O. Müller in 1774. Hier ligt ook de mogelijke oplossing, voorzover die aan de hand van enkel schelpkenmerken op te lossen is. Het blijkt nl. dat de soortnamen *fluminalis*, *fluminea* en *fluviatilis* voor veel malacologen verwarrend zijn [eerlijk gezegd voor mij ook]. Zonder pretenties te hebben om de chaos definitief tot een oplossing te brengen wil ik mijn visie op de zaak naar voren brengen.

Mienis (1992) geeft in zijn artikel aan waar hij vindt dat er verkeerde interpretaties gemaakt zijn en baseert zich voornamelijk op de afbeelding van typemateriaal (aanwezig in het Zoölogisch Museum van Kopenhagen) uit Kennard & Woodward (1926). Ondanks de oplossingen die hij aandraagt, besluit hij zijn artikel met de konstatering dat alleen een studie van het type-materiaal voor eens en voor altijd het probleem uit de wereld zal helpen. Dat zou mooi zijn en een reis naar Kopenhagen rechtvaardigen, maar ik ben bang dat de oplossing niet zo eenvoudig zal zijn. Wat ik met dit artikel beoog is niets anders dan het geven van mijn interpretatie van de type exemplaren zoals die zijn afgebeeld door Britton & Morton (1979). Ik zal echter bij het begin beginnen en de (verkorte) originele beschrijvingen van Müller geven:

390. TELLINA FLUMINALIS

TELLINA testa triangulari, gibba, transversim striata.....Intus cyanea [vrij vertaald: schelp driehoekig, gebocheld, dwars geribd, inwendig donkerblauw]. In fluvio Asiae *Euphrat*. -- Lengte 12 lin. [26 mm]-breedte 13 lin. [28 mm].

391. TELLINA FLUMINEA

TELLINA testa triangulari, gibba, transversim costata.....Intus albida [vrij vertaald: schelp driehoekig, gebocheld, dwars geribd]. In arena fluviali *Chinae*. -- Lengte 6-8 lin. [13-17.5 mm] -breedte 6-8 lin. [13-17.5 mm].

392. TELLINA FLUVIATILIS

TELLINA testa triangulari, transversum rugosa.....[vrij vertaald: schelp driehoekig, dwars gerimpeld]. In flumine emporium *Canton Chinae praeteriabente*. -- Lengte 8 lin. [17.5 mm]-breedte 9 lin. [19.6 mm].

Het zal de lezer duidelijk zijn dat de verschillen zonder afbeeldingen gezocht moeten worden in de latijnse betekenissen als *striata*, *costata* en *rugosa*. En dat is zeer subjeektief. Ook zal m.i. nog bewezen moeten worden dat de door Britton & Morton (1979) afgebeelde exemplaren inderdaad de typen zijn waarop Müller zijn soorten in 1774 baseerde. De afgebeelde etiketten lijken in ieder geval niet die van Müller te zijn.

Bekijken we nu de afbeeldingen van Kennard & Woodward (1926, figs 4a-d), dan zien we dat wat zij als "co-type" afbeelden van *C. fluminalis* overeenkomt met dat wat Britton & Woodward (1979, fig. 3) afbeelden als *fluminalis*. De konklusie van Mienis (1992) lijkt juist dat wat Kinzelbach (1991) en Gittenberger & Van Peursen (1992) *C. fluviatilis* noemen behoort tot de soort *C. fluminalis*. Dit is ook de naam die gebruikt wordt voor de fossiele korfmossel uit Nederland en hier ligt dus nog een vraag ter beantwoording. Behoort onze fossiele korfmossel tot de (als recent voorkomend beschreven) soort *C. fluminalis* ?

Een groter probleem vormen de beide andere namen. Mienis (1992), die zich baseert op de afbeelding van niet type materiaal (fig.3a-d) in Kennard & Woodward (1926), maakt de fout om *C. fluviatilis* wijd uiteenstaande ribben toe te delen en *C. fluminea* dicht opeenstaande ribben. In feite blijken beide afgebeelde schelpen ongeveer even groot te zijn, met allebei ca. 20 ribben. De beide afgebeelde type exemplaren in Britton & Morton (1979) hebben wel duidelijk verschillen in het aantal dwarsribben, echter, tegengesteld aan wat Mienis noemt. Het type exemplaar van *C. fluminea* heeft wijd uiteenstaande ribben, het type van *C. fluviatilis* dicht opeenstaande. De latijnse beschrijving van Müller levert helaas ook voor mij geen duidelijke oplossing.

Voor diegenen, die het spoor nog steeds kunnen volgen, volgt hier een tabel. Ik ga er hierbij vanuit dat de afbeeldingen van Britton & Morton (1979) en Morton (1986) inderdaad de type exemplaren betreffen en deze dus gelijk hebben:

Britt.& Mor. (1979)	Kenn.& W. (1926)	Kinzelb. (1991)	Gitten.& P. (1992)	Mienis (1992)	Moolenbeek (1992)
<i>fluminea</i>	<i>fluminea+</i> <i>fluviatilis</i>	<i>fluminea</i>	<i>fluminea</i>	<i>fluviatilis</i>	<i>fluminea</i>
<i>fluviatilis</i>	not figured	<i>fluminalis</i>	not figured	<i>fluminea</i>	cf <i>fluminea</i>
<i>fluminalis</i>	<i>fluminalis</i>	<i>fluviatilis</i>	<i>fluviatilis</i>	<i>fluminalis</i>	<i>fluminalis</i>

Britton & Morton (1979) sluiten niet uit dat *C. fluminea* en *C. fluviatilis* (dus breed en fijner geribd) tot één soort behoren waarbij de naam *C. fluminea* prioriteit heeft en het meest gebruikt wordt in de literatuur. Aldus optellend en aftrekkend komen we tot de volgende konklusie: De in Nederland voorkomende Aziatische korfmossel benadert het meest *C. fluminea* (Müller, 1774) en de toegknepen korfmossel zou dan *C. fluminalis* (Müller, 1774) zijn. Met belangstelling kijk ik uit naar een studie over de naam van onze fossiele korfmossel.

Summary

The introduction of one or two *Corbicula* species in western Europe, the Netherlands in particular, caused a lot of confusion about identification and nomenclature of the different forms. The different opinions are enumerated. Based on Müller (1774)'s type material as figured by Britton & Morton (1979) the author suggests that two names can be used for recent species occurring in the Netherlands: *Corbicula fluminea* and *C. fluminalis*. Research about the validity of both taxa is not yet published. The name for the pleistocene species found in the Netherlands is still a matter of discussion.

Literatuur

- BRITTON, J & B. MORTON. 1979. *Corbicula* in North America; The evidence reviewed and evaluated. In: Proceedings, First Internat. *Corbicula* Symposium pp. 250-287.
- GITTENBERGER, E. & A.D.P. VAN PEURSEN. 1992. *Corbicula* 's in Nederland. Corr.Blad N.M.V. 268: 1032-1033.
- KENNARD, A.S. & B.B. WOODWARD. 1926. Note on F.O. Müller's types of *Tellina fluminalis*, *fluminea* and *fluviatilis*. Proc. Malac.Soc. London 17: 100-101.
- KINZELBACH, R. 1991. Die Körbchenmuscheln *Corbicula fluminalis*, *Corbicula fluminea* und *Corbicula fluviatilis* in Europa (Bivalvia: Corbiculidae). Mainzer Naturw. Archiv, 29: 215-228.
- MIENIS, H.K., 1992. Een opmerking betreffende de naamgeving van de in West Europa voorkomende *Corbicula* soorten. Corresp.Blad NMV in press.
- MORTON, B. 1986. *Corbicula* in Asia- An updated synthesis. Am. Malac. Bull. Spec. Ed. 2: 113-124.
- MÜLLER, O.F. 1774. Vermium terrestrium et fluviatilium, seu animalium infusoriorum, helminthicorum, et testaceorum, non mariorum succincta historia. Havniae et Lipsiae. I-XXXV, 1-214.

Maschrift:

Het zal de lezer nu duidelijk zijn dat een oplossing over de soortstatus van de drie *Corbicula* namen niet eenvoudig is. Er zijn inmiddels, vooral in Amerika, honderden onderzoeken gedaan en evenveel artikelen gepubliceerd. Hierbij beperkt men zich niet alleen tot de bovengenoemde namen maar een tiental andere namen, zoals *manilensis*, *leana* en *sinensis* wordt met evenveel gemak naar voren gebracht. Ik zou ieder die zich geroepen voelt deze *Corbicula*-chaos op te lossen eerst willen aanraden om de beide Proceedings van het 1ste en 2de *Corbicula* symposium erop na te slaan. Het eerste symposium is verschenen als: BRITTON, J (ed.). Texas Christian University Research Foundation, Fort Worth, Texas, USA, 1979, pp. 1-313. Het 2de symposium verscheen als American Malacological Bulletin Special Edition no. 2, June 1986, pp. 1-239.